

قرآن چگونه گردآوری شد

(قسمت ششم)

نقطه گذاری کلمات قرآن

در زمان خلافت حجاج بن یوسف ثقفی از جانب عبد الملك بن مروان (۸۶-۷۵) حاکم عراق بود، مردم با کاربرد نقطه آشنا شدند و حروف نقطه دار را از بی نقطه مشخص ساختند. این کار به وسیله یحیی بن یعمر و نصر بن عاصم، شاگردان ابو الاسود دنیلی انجام گردید .

به علت رواج اسلام در بین سر زمین های غیر عربی خواندن قرآن برای بسیاری از تازه مسلمانان غیر عرب مشکل می نمود. و در بین تلفظ کلمات آنها اختلافاتی بود که این اختلافات باعث تغییر اساسی مفهوم قرآن می شد .

مثلا هر عرب زبانی، طبعا کلمه کتب را در آیه کتب ربکم علی نفسه الرحمة (بقره ۲: ۱۸۳) به صورت معلوم و همین کلمه را در آیه: کتب علیکم الصیام (توبه ۹: ۳) به صورت مجهول می خواند. درحالی که غیر عرب تشخیص نمی داد که این کلمه معلوم است یا مجهول. و گاهی اوقات این موضوع به اشتباهات خنده داری منجر می شد کما این که ابو الاسود شنید که کسی کلمه «رسوله» در آیه ان الله بریء من المشرکین و رسوله به کسر لام می خواند که در این صورت معنای آن این است که خداوند از مشرکان و پیامبرش بیزار است. ابو الاسود با شنیدن این غلط فاحش گفت: « تصور نمی کردم که کار مردم به این جا رسیده باشد» و لذا برای زیاد بن ابیه که در آن زمان حاکم کوفه بود (۵۳-۵۰) ماجرا را تعریف کرد. زیاد ابن ابیه، قبلا از ابو الاسود خواسته بود که در این باره چاره ای بیندیشد، ولی او اعتنایی نکرده بود. تا این که این غلط فاحش را خود در تلاوت کلام خدا شنید و آن گاه در بر آوردن خواسته زیاد ابن ابیه تصمیم گرفت و گفت: *آن چه امیر بدان امر کرده انجام می دهم.* (الفهرست: ص ۴۶. فن اول از مقاله دوم)

ابو الاسود نویسنده ای خواست تا از عهده نوشتن آن چه او می گوید، به خوبی بر آید. نویسنده ای از قبیله عبد قیس در اختیار او گذاشتند ولی وی او را نپسندید. نویسنده دیگری را انتخاب کردند که زبردست بود و مورد قبول ابو الاسود واقع شد .

ابو الاسود به نویسنده مذکور گفت: « هر حرفی را که من با گشودن دهان ادا کردم (مفتوح خواندم)، نقطه ای بر بالای آن حرف بگذار و اگر دهان خود را جمع کردم (حرف را به ضمه خواندم) نقطه ای در جلوی آن حرف قرار بده و اگر حرفی را کسره خواندم، نقطه ای در زیر آن حرف بنویس» (صدر، حسن، تاسیس الشیعة لعلوم الاسلام، ص ۵۲) .
ابن عیاض نیز می گوید که ابو الاسود به نویسنده گفت: *اگر حرفی را با غنه ادا کردم آن را با دو نقطه مشخص کن و او همین کار را انجام داد.*

از این پس، مردم این نقطه ها را به عنوان علایمی برای نشان دادن حرکات حروف و کلمات به کار بردند، ولی بیش تر این نقطه ها را با رنگی غیر از رنگی که خط قرآن با آن نوشته شده بود، می نوشتند و غالبا این رنگ قرمز بود .

پس از آن که نصر بن عاصم نقطه را برای تشخیص حروف نقطه دار از حروف بی نقطه در مصحف به کار برد، نقطه های سیاه به نقطه های رنگی تبدیل شد تا نقطه هایی که لامت حرکت بوده با نقطه هایی که علامت اعجام است، اشتباه نشود و این دو نوع نقطه از یک دیگر تمیز داده شوند .

جرجی زیدان مصحف نقطه داری را به همین کیفیت در دار الکتب مصر دیده است. او می گوید : این قرآن نخست در مسجد عمرو بن عاص، در مجاورت قاهره بوده و از کهن ترین قرآن های جهان است. ورق های آن بزرگ و خط آن بامرکب سیاه نوشته شده و نقطه های آن به رنگ قرمز است و همان طور که ابو الاسود توصیف کرده، نقطه های بالای حروف علامت فتحه و نقطه های زیرین علامت کسره و نقطه های جلو حروف نشانه ضمه است .

همانطور که می بینید حتی در باره اعراب قرآن هم حرف و حدیث فراوان است و از ابتدا بین مسلمانان هیچگاه توافقی جامعی در این مورد وجود نداشته است. و این اعراب کلمات همانطور که دیدیم در معنای جمله تاثیر فراوانی دارد. اما در ادامه می بینیم که این اختلافات تا چه اندازه جدی بوده است.

در مورد کلمات و نحوه اعراب آنها نظرات بی شماری ارائه می شد که بر اساس آن قرآن های مختلفی رایج گردید که معروف ترین آنها عبارت هستند از:

- ۱) ابن عامر: عبد الله بن عامر یحصبی (متوفای ۱۱۸)
- ۲) ابن کثیر: عبد الله بن کثیر دارمی (متوفای ۱۲۰)
- ۳) عاصم: عاصم بن ابی النجود اسدی (متوفای ۱۲۸)

حفظ قرآن عاصم را دقیق تر و معتبر تر می دانست و قرائت عاصم به وسیله او منتشر شده و تا امروز متداول است و همین قرائتی است که امروزه در اکثر کشورهای اسلامی رایج است.

- ۴) ابو عمرو: زبان ابو عمرو بن علاء مازنی، (متوفای ۱۵۴)
- ۵) حمزه: حمزة بن حبيب زیات (متوفای ۱۵۶)
- ۶) نافع: نافع بن عبد الرحمن الليثی (متوفای ۱۶۹ - ۱۱۰) هستند و این نوع قرآن امروزه در برخی کشورهای عربی رایج است.
- ۷) کسانی: علی بن حمزه (متوفای ۱۸۹)

بعدها سه نفر یگر به این هفت نفر اضافه شدند که عبارتند از:

- ۸) خلف بن هشام، راوی حمزه (متوفای ۲۲۹)
- ۹) یعقوب: یعقوب حضرمی (متوفای ۲۰۵)
- ۱۰) ابو جعفر: ابو جعفر مخزومی (متوفای ۱۳۰)

با گذشت زمان چهار نفر دیگر به این جمع اضافه شدند:

- ۱۱) حسن بصری: حسن بن یسار (متوفای ۱۱۰) قاری
- ۱۲) ابن محیصن: محمد بن عبد الرحمن (متوفای ۱۲۳)
- ۱۳) یزیدی: یحیی بن مبارک (متوفای ۲۰۲)
- ۱۴) اعمش: سلیمان بن مهران اسدی (متوفای ۱۴۸)

در اینجا چهارده نفر را می بینیم که قاریان قرآن بودند که در نحوه خواندن قرآنهاي خود اختلاف داشتند و جالب این که برای هر کدام از این چهارده نفر دو راوی وجود دارد یعنی قرائت هر کدام به دو روایت مختلف بیان شده که مجموعاً بیست و هشت قرائت مختلف را بوجود می آورد.

اینها کسانی بودند که مورد اقبال جامعه قرار می گرفتند و مدعیان دیگری هم وجود داشته است و این نشان می دهد که حتی در مورد نحوه خواندن قرآن هیچگاه توافق جامعی وجود نداشته و ندارد و اختلاف بین قرائت ها تا آنجاست که حتی برخی از علمای مسلمانان معتقدند اگر کسی سوره ای از قرآن را در نمازش به قرائت رسمی نخواند نمازش باطل است و حتی این اختلاف در زمان محمد نیز وجود داشته است به نقل از زید بن ارقم آمده است که شخصی نزد محمد آمد و گفت: آیه ای را عبد الله بن مسعود و زید و ابی بن کعب برای من قرائت کردند و قرائت هر سه بایک دیگر اختلاف داشت. قرائت کدام يك را اختیار کنم. پیامبر ساکت ماند. البته که واضح است که او چرا ساکت مانده !!!! ...

می دانیم که بسیاری از این حدیث ها ساختگی هستند و به این منظور که محمد هر سه را تایید می کرده جعل شده است اما اگر این حدیث واقعی باشد هم نشان می دهد که حتی در زمان حیات محمد توافقی در مورد قرآن وجود نداشته است و این بر خلاف ادعای بین مسلمانان است.

ولی کارخانه حدیث سازی مسلمانان در توجیه این اختلافات بیکار نمانده به یکی از این احادیث توجه کنید : انزل القرآن علی سبعة احرف» که می گویند که اشاره بر این دارد که قرآن به هفت لهجه نازل شده است.

و من واقعا متحیرم از این همه هیاهوی مسلمانان در مورد اعجاز تعداد کلمات و جملات و هزاران دروغ دیگر که در مورد این کتاب می گویند. همانطور که دیدیم هیچگاه کلمات قرآن ثابت نبوده و حتی در نوع کلمات و خواندن آن در بین مسلمانان هیچگاه توافقی نبوده است. و اما معجزه بزرگ قرآن این است با این همه حرف و حدیث در مورد این کتاب هنوز هم بیش از یک میلیارد مسلمان به این موضوع اعتقاد دارند که قرآن در یک سینی در شب قدر به محمد نازل شده است و تا اکنون و حتی یک حرف از آن تغییر نکرده است .

درفش کاویانی

<https://derafsh-kavivani.com/>
<https://the-derafsh-kavivani.com/>